TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ GIÁO DỤC, ĐÀO TẠO VÀ Ý NGHĨA TẠI VIỆT NAM HIỆN NAY

Thái Thị Khương
Trường Đại học Khoa học Huế
Email: Thaikhuong040510@gmail.com

Tóm tắt: *Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, vấn đề về giáo dục, đào tạo luôn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với quá trình xây dựng và phát triển ở Việt Nam. Mỗi giai đoạn phát triển của đất nước, tư tưởng Hồ Chí Minh lại được vận dụng, tiếp cận về giáo dục, đào tạo trên những phương diện khác nhau. Nghị quyết số 71 – NQ/TW ngày 22/3/2025 của Bộ Chính trị về đột phá và phát triển giáo dục đào tạo đã chỉ rõ: "Trong bối cảnh thế giới có những thay đổi sâu sắc, toàn diện, đặc biệt công nghệ số và trí tuệ nhân tạo đang tái định hình nền giáo dục trên phạm vi toàn cầu, mỗi quốc gia đều phải xác định lại tầm nhìn và chiến lược mới cho hệ thống giáo dục tương lai". Yêu cầu đặt ra trong bối cảnh chung của thế giới và thực tiễn ở Việt Nam, đòi hỏi sự vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục – đào tạo cần có cách nhìn mới, đó là phát triển giáo dục, đào tạo nhằm đào tạo ra những con người mới phát triển toàn diện về sức khỏe, bản lĩnh, trí tuệ, thể chất và tinh thần đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước hiện nay.*

Từ khóa: *Hồ Chí Minh; giáo dục; đào tạo*

HO CHI MINH'S THOUGHTS ON EDUCATION AND TRAINING AND THEIR SIGNIFICANCE IN VIETNAM TODAY

Abstract: *In Ho Chi Minh intellectual legacy, the issue of education and training há always held profound theoretical and practical significance for the process of national constructino and development in Vietnam. In each stage of the country's development. Ho chi Minh's thought has been applied and approached in different ways regarding education and training. Resolution No. 71-NQ/TW dated March 22, 2025, of the Politburo on breakthroughs and development in education and training clearly states: "In the context of profound and comprehensive global changes, especially with digital technology and artificial intelligence reshaping education globally, each nation must redefine its vision and strategy for the future of its education system". The demands placed upon the general context of the world and the practical realities in Vietnam require a new perspective in applying Ho Chi Minh's thought on education and training. This perspective should focus on developing education and training to produce new indiduals who are comprehensively developed in terms of health, character, intellect, phycical and mental well-being, meeting the current requirements of national development.*

Keywords: *Ho Chi Minh; education; training*

Nhận bài: 19/06/2026 *Phản biện: 19/07/2026* *Duyệt đăng: 22/07/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Việt Nam đang trong xu thế thay đổi toàn diện trên mọi lĩnh vực từ kinh tế, chính trị, giáo dục, y tế, an ninh, quốc phòng… trong đó đổi mới giáo dục, đào tạo được Đảng và nhà nước ta quan tâm hàng đầu. Bởi vì, tất cả mọi sự thay đổi đều phải bắt nguồn từ việc giáo dục, đào tạo con người, đào tạo ra nguồn nhân lực phục vụ cho sự phát triển của đất nước. Hiện nay, cần phải đào tạo ra những con người giỏi về chuyên môn nghiệp vụ, am hiểu và sử dụng thành thạo công nghệ, có đạo đức tốt, có bản lĩnh chính trị, giám nghĩ, giám làm, giám chịu trách nhiệm, có khát vọng vươn lên vì mục tiêu chung của đất nước, "dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh" những khát vọng đó đã tiếp nối tâm huyết của chủ tịch Hồ Chí Minh, luôn một lòng vì nước, vì dân. Để thực hiện được khát vọng đó chủ tịch Hồ Chí Minh thực hiện giáo dục toàn dân, toàn diện "diệt giặc dốt" nhằm xóa nạn mù chữ trên toàn quốc. Người đã từng cho rằng "một dân tộc dốt là một dân tộc yếu". Ngày nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo, được vận dụng sáng tạo trong bối cảnh mới, thực tiễn đất nước đòi hỏi giáo dục, đào tạo con người phát triển toàn diện. Giáo dục, đào tạo không bó hẹp trong việc giáo dục tri thức, học vấn cho con người, mà có tính bao quát, sâu xa, nhưng vô cùng sinh động, thiết thực, nhằm đào tạo ra những con người toàn diện, vừa "hồng" vừa "chuyên", có tri thức, lý tưởng, đạo đức sức khoẻ, vừa có bản lĩnh chính trị đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước lên một tầm cao mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của giáo dục, đào tạo theo Tư tưởng Hồ Chí Minh

Tính biện chứng trong tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo vừa là thành quả của sự chắt lọc tinh tế, tinh hoa văn hoá dân tộc và nhân loại, vừa mang đậm hơi thở của cuộc sống. Lý luận giáo dục, đào tạo và thực tiễn giáo dục có sự thống nhất hữu cơ, không tách rời nhau. Đúng như Nghị quyết UNESCO đánh giá: Sự đóng góp quan trọng về nhiều mặt của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong các

lĩnh vực văn hoá, giáo dục và nghệ thuật là kết tinh của truyền thống hàng ngàn năm của nhân dân Việt Nam và những tư tưởng của Người là hiện thân của những khát vọng của các dân tộc trong việc khẳng định bản sắc dân tộc của mình và tiêu biểu cho việc thúc đẩy sự hiểu biết lẫn nhau. Tư tưởng của Người vừa khát vọng giải phóng dân tộc, khát vọng giải phóng con người, khát vọng mang lại những giá trị tốt đẹp nhất cho con người Việt Nam.

Cách mạng Tháng Tám thành công mở ra một kỷ nguyên mới cho dân tộc trong hoàn cảnh mới, giáo dục trở nên hết sức quan trọng và cấp bách. Chính vì vậy, Hồ Chí Minh nhiệm vụ giáo dục ở hàng thứ hai trong khẩu hiệu "diệt giặc đói, diệt giặc dốt, diệt giặc ngoại xâm". Người đánh giá rất cao đội ngũ giáo viên, "anh chị em là đội tiên phong trong sự nghiệp tiêu diệt giặc dốt. anh chị em chịu cực khổ, khó nhọc, hy sinh phấn đấu để mở mang tri thức phổ thông cho đồng bào, để xây đắp nền văn hóa sơ bộ cho dân tộc". Người nhắc nhở phải chăm lo dạy dỗ con em của nhân dân thành người công dân tốt, người cán bộ tốt của nước nhà. Tư tưởng giáo dục, đào tạo của Người xuất phát từ giáo dục đạo đức, nhân cách cho con người, đến giáo dục tri thức, mở mang trí tuệ, tầm nhìn, nhận thức cho đồng bào. Người rất coi trọng vai trò của người thầy, người dẫn dắt, người truyền đạt tri thức, người giáo dục đạo đức cho con em cán bộ, cho đồng bào. Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên phải thật thà yêu nghề mình, "Còn gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng CNXH và CNCS? Người thầy giáo tốt – thầy giáo xứng đáng là thầy giáo, là người vẻ vang nhất. Dù là tên tuổi không đăng trên báo, không được huân chương, song những người thầy giáo tốt là những người vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang. Nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân thì làm sao mà xây dựng CNXH được?. Vì vậy nghề thầy giáo là rất quan trọng, rất là vẻ vang, ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo thì phải sữa chữa". Người phân biệt rõ vị trí khác nhau của người thầy trong xã hội cũ và xã hội mới. Xưa nghề thầy giáo là gõ đầu trẻ để kiếm cơm ăn, nay là sự nghiệp quan trọng "trăm năm trồng người", để thực hiện nhiệm vụ nặng nề và cao cả đó, người thầy phải có năng lực phẩm chất cao, phải có lòng yêu nghề, yêu trẻ, phải "làm kiểu mẫu về mọi mặt tư tưởng, đạo đức, lối làm việc".

Tuy nhiên, để làm tốt công việc giảng dạy của mình, người thầy còn phải hình thành cho mình hàng loạt những năng lực sư phạm khác như năng lực dạy học, năng lực ngôn ngữ, năng lực tổ chức, năng lực giao tiếp và luôn trau dồi kiến thức chuyên môn, học tập nâng cao trình độ, kỹ năng, luôn là người dẫn dắt, định hướng tốt cho các thế hệ học trò.

Trong Đại hội chiến sĩ thi đua toàn ngành giáo dục ngày 21-2-1956, Bác đã ân cần căn dặn. "Các cô, các chú là những thầy giáo, cô giáo, những các bộ giáo dục đều phải luôn luôn cố gắng học thêm, học chính trị, học chuyên môn. Nếu không tiến bộ thì mãi sẽ không theo kịp tiến đà chung, sẽ trở thành lạc hậu".

Tại buổi nói chuyện chỉnh huấn giáo viên phổ thông toàn miền Bắc, năm 1958, Người đã nhắc lại câu "giáo bất nghiêm, sư chi đoạ" – dạy không nghiêm là do thầy lười nhác.

Để nhắc nhở trách nhiệm cao cả, đáng trân trọng của người thầy. Người căn dặn "Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, Vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người". Khắc ghi lời Bác dặn, kế thừa truyền thống "tôn sư trọng đạo" của dân tộc, Đảng và Nhà nước ta đã có những quyết sách nhằm phát huy mọi tiềm năng của con người, trong đó có đội ngũ thầy, cô giáo và những người làm công tác quản lý giáo dục. Nguồn lực giáo dục, đào tạo trước hết là nguồn lực con người, trong đó thầy cô giáo và cán bộ quản lý là nguồn lực quan trọng nhất. Luật Giáo dục được quốc hội thong qua ngày 11-12-1998 đã ghi rõ: giáo dục là đào tạo con người phát triển toàn diện có đạo đức, trí tuệ, sức khoẻ, thẩm mỹ và nghề nghiệp trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và CNXH, hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất, năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Đảng ta tiếp tục đặt sứ mệnh giáo dục, đào tạo lên hàng đầu: Giáo dục và đào tạo có sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, góp phần quan trọng trong phát triển đất nước, xây dựng nền văn hoá và con người Việt Nam. Đây là tầm nhìn mới của Đảng về giáo dục, đào tạo. Phát triển giáo dục và đào tạo cùng với phát triển khoa học công nghệ là quốc sách hàng đầu, đầu tư cho giáo dục và đào tạo là đầu tư phát triển. Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo theo nhu cầu phát triển của xã hội, nâng cao chất lượng theo yêu cầu chuẩn hoá, hiện đại hoá, dân chủ hoá và hội nhập quốc tế, phục vụ đắc lực sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập, tạo cở hội và điều kiện cho mọi công dân được học tập suốt đời.

2.2. Ý nghĩa của tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo ở Việt Nam hiện nay

Trong giai đoạn hiện nay, đất nước ta đang trong thời kỳ đổi mới, hội nhập và phát triển nề

kinh tế tri thức, công nghệ AI, trí tuệ nhân ngày càng chiếm vị thế trong mọi lĩnh vực. Đòi hỏi, sự nghiệp giáo dục – đào tạo càng trở nên quan trọng trước mọi biến đổi của công nghệ, Trước những đòi hỏi đó, vai trò của người thầy càng có ý nghĩa. Sứ mệnh nhiệm vụ của nhà giáo hơn lúc nào hết rất nặng nề và người thầy cần phải tạo dựng cho mình những phẩm chất và năng lực nhằm cống hiến nhiều hơn nữa cho Tổ quốc nói chung, sự nghiệp giáo dục – đào tạo nói riêng. Đồng thời, người thầy cần trang bị các kỷ năng xử lí và sử dụng công nghệ, các phần ứng dụng phần mềm công nghệ nhằm phục vụ cho dạy - học. Thời đại ngày này học tập, làm việc luôn gắn với kỹ thuật công nghệ, nhưng không có nghĩa xa rời giáo dục đạo đức, nhân cách mà cần phải có cách vận dụng sáng tạo để đưa những lời dạy của Hồ Chí Minh vào giáo dục, đào tạo con người Việt Nam hiện nay có hiệu quả thiết thực nhất. Để thực hiện lời dạy của Hồ Chí Minh, người thầy cần phải đẩy mạnh việc nghiên cứu khoa học, phải luôn tìm tòi, sáng tạo không ngừng để tiếp nối một cách xứng đáng thế hệ những người đi trước, không ngừng rèn luyện, hoàn thành tốt vai trò thiêng liêng đối với xã hội, đồng thời đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy, phải năng động, sáng tạo, linh hoạt, có phương pháp làm việc khoa học, có ý chí vượt khó và đặc biệt phải có tâm huyết với nghề nghiệp mà mình đã lựa chọn. Người thầy không thể tự bằng lòng với những kiến thức đã có mà phải nâng cao, vươn xa hơn về nhận thức, tiếp cận tốt hơn với phương pháp giảng dạy tích cực nhằm tạo ra những "Sản phẩm" tốt đáp ứng có hiệu quả nhu cầu của xã hội, của công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đáp ứng yêu cầu đổi mới của đất nước. Thực hiện đúng mục tiêu của Đảng: "Xây dựng nền giáo dục quốc dân hiện đại, ngang tầm khu vực và thế giới. Nhận thức sâu sắc đầy đủ và thực hiện nhất quán quan điểm giáo dục và đào tạo là quốc sách hàng đầu, quyết định tương lai dân tộc; phát triển giáo dục và đào tạo là sự nghiệp của Đảng, Nhà nước và toàn dân". Đây là quan điểm mang tầm chiến lược về phát triển giáo dục và đào tạo, nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của Đảng nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo ra những nguồn lực chất lượng cao phục vụ đất nước, sánh vai với các nước trong khu vực và thế giới.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đào tạo càng có ý nghĩa hơn khi được Đảng ta vận dụng đổi mới toàn diện về giáo dục, đào tạo, nhằm thực hiện tốt mục tiêu của Đảng đặt ra trong Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIV: Để thực hiện có hiệu quả các quyết sách chiến lược nhằm xây dựng nền giáo dục quốc dân hiện đại, công bằng theo hướng "chuẩn hóa, hiện đại hóa, dân chủ hóa, xã hội hóa và hội nhập quốc tế". Trước hết, cần: Đổi mới và hoàn thiện đồng bộ hệ thống luật pháp, cơ chế, chính sách về phát triển giáo dục và đào tạo. Nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao trong các lĩnh vực, ngành, nghề trọng điểm, chiến lược. Đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập, học tập suốt đời, phát triển các mô hình, phương thức, phong trào học tập theo hướng đa dạng hóa, phù hợp với các đối tượng từng địa phương. Thực tiễn đặt ra đối với giáo dục, đào tạo cần thay đổi cả nội dung, hình thức đào tạo, phù hợp từng lĩnh vực, từng ngành nghề, đa dạng hóa mô hình đào tạo, nhằm nâng cao chất lượng đào tạo, tạo ra nguồn lực chất lượng cao phục vụ cho đất nước trong thời kỳ hiện nay.

III. KẾT LUẬN

Ý nghĩa về giáo dục và đào tạo theo tư tưởng Hồ Chí Minh đã được Đảng ta chỉ đạo, thực hiện theo từng thời kỳ lịch sử của đất nước một cách linh động sáng tạo. Đấy chính là mục đích cao cả mà Người nguyện suốt đời phấn đấu - là mong cho dân tộc, nhân dân có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc. Bởi, đối với Người, "Nếu nước độc lập mà dân không hưởng hạnh phúc tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì". Đó là nền giáo dục nhằm phát triển con người toàn diện, vừa "hồng" vừa "chuyên" trong thời đại mới. Và như vậy, "con người xã hội chủ nghĩa", con người toàn diện, "nhất định phải có học thức. Cần phải học văn hoá, chính trị, kỹ thuật, có kỹ năng thích ứng với mọi xu thế biến đổi của xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Báo cáo của toàn quyền Đông Dương viết ngày 14-4-1925 (gửi Bộ thuộc địa Pháp)

Hồ Chí Minh: Tuyển tập, tập 1, NXB.ST, Hà Nội, 1980, tr. 230; tr.370; tr. 381

Hồ Chí Minh: Tuyển tập, tập 1, NXB.ST, Hà Nội, 1980, tr.370

Hồ Chí Minh: Tuyển tập, tập 1, NXB.ST, Hà Nội, 1980, tr. 381

Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV, NXB Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội, 2026, tr. 378.